

POSUDEK OPONENTKY

Mgr. et PaedDr. Petr RAK, *Kadaňské knihy a správa města v letech 1465-1620*, disertační práce, Katedra pomocných věd historických a archivního studia, Filozofická fakulta UK v Praze 2012, 364 s.

Předkládaná disertační práce kadaňského archiváře Petra Raka se zabývá dvěma hlavními tématy. V prvním plánu se zaměřuje na diplomatický popis a paleografický rozbor souboru 43 městských knih dochovaných v Archivu města Kadaně (SOA Litoměřice, SOkA Kadaň), které byly vedeny zdejší městskou kanceláří mezi lety 1465-1620. Na základě podrobné analýzy rukopisů jsou pak v druhém plánu využity získané poznatky pro rozšíření dosavadních znalostí o dějinách městské správy českých a moravských měst ve sledovaném období, s důrazem na královské město Kadaň. Právě pro dějiny Kadaně se tak předkládaná práce stává základním a doposud chybějícím přehledem dějin nejen místní městské správy, ale i zásadní studií směřující do oblasti zkoumání městských elit, sociálního a hospodářského vývoje města.

Dva výše naznačené základní tématické okruhy práce také ovlivnily její strukturu a členění. Práce je po stručném, avšak výstižném úvodu, rozdělena do dvou hlavních kapitol, přičemž každá z nich je dále podrobně členěna na podkapitoly, které čtenáři umožňují dobrou orientaci v dílčích částech analytického popisu městských písemností i charakteristiky fungování městské správy. Promyšlená struktura hlavních kapitol vychází nepochybně z autorovy erudice, a především z dlouholeté badatelské a archivářské zkušenosti, která je spojena s podrobnými znalostmi příslušné dosavadní odborné literatury (viz zasazení zkoumaného tématu do kontextu výzkumu městských pramenů a městské správy, s. 17-24; s. 132an.).

V úvodu první kapitoly se čtenář nejprve seznamuje s dějinami městského archivu, vývojem evidence kadaňských městských knih a poté se standardním popisem jednotlivých zkoumaných rukopisů diferencovaných dle běžně užívané typologie, s přihlédnutím ke specifickým vlastnostem zkoumaného souboru. Autor se prostřednictvím informací o deperditech (cca 30 knih) a na základě zmínek, odkazů či dochovaných historických inventářů snaží rekonstruovat komplexní podobu městské agendy (příloha II.), přičemž konstatuje, že došlo k podstatným ztrátám (s. 48). Následně je souborně popsán fyzický stav knih, včetně důrazu na formát, vazbu, zdobení a provenienci papíru. Zásadní informace pro zjištění podoby a fungování kadaňské městské kanceláře pak přináší podkapitola o vedení, resp. jazyku knih a paleografický rozbor (zjištěno celkem 116 písařských rukou). Zejména pomocí podrobného paleografického rozboru písařských rukou je rekonstruována posloupnost a agenda jednotlivých městských písařů, radních služebníků, rychtářů i dalších úředníků (příležitostných písařů), kteří se podíleli na fungování městské kanceláře v Kadani. Všechny výše uvedené poznatky jsou potom vztaženy k jednotlivým městským knihám v kapitole 1.7. (Katalog kadaňských městských knih, s. 94 - 131). Tato část práce je z hlediska poznání sledovaného fondu rukopisů a možností jejich dalšího badatelského zpracování stěžejní. Ukazuje na čtyři provenienčně kompetenční okruhy agendy městské kanceláře (viz shrnutí s. 253-254).

Rekonstrukce složení a fungování městské kanceláře v Kadani je založena na detailní znalosti pramenného fondu (kapitola II + návazné přílohy). Petr Rak dochází k závěru, že v druhé polovině 15. století a na počátku století šestnáctého (1465-1519) zasedali ve městě celkem tři radní sbory (radní, přísežní a starší obecní v čele s rychtářem), které představovaly celkem 44 osob. Na výkon městské správy měli největší vliv radní, role ostatních sborů není zcela zřetelná. Autor mohl též konstatovat ve sledovaném období určitou diferenci v obnovách městských rad v Kadani a jiných královských městech. Tato skutečnost vycházela z doživotní zástavy Kadaně Janu Hasištejnskému z Lobkovic, který se výrazně snažil omezit autonomii městské rady, nutil měšťany k přísahám poslušnosti atd. V této složité době si zástavní pán osoboval i právo obnovování městské rady. K tradičním praktikám kolem renovace městských rad spojených s královským podkomořím se pak Kadaň vrátila až po vykoupení ze zástavy po roce 1519. Toto datum je tedy zlomové pro historii Kadaně a zároveň i fungování správy tohoto královského města.

Petr Rak se v další části druhé kapitoly věnuje právě období po roce 1519, kdy se Kadaň zařadila zpět mezi svobodná královská města. Hned na počátku tohoto období je konstatována určitá transformace dosavadních sborů, jejíž důvody jsou i pro autora práce obestřeny tajemstvím (s. 154-155). Pozornost je nejprve věnována otázkám obnovy městských rad (přesný přehled konkrétních obnov, kterých se odehrálo ve sledovaném období na sedmdesát, je součástí přílohy č. VII), následuje velmi pečlivá analýza vývoje personálního obsazování městské rady a dalších dvou radních grémií. Autor vychází z dochovaných soupisů, které však nejsou kontinuální (viz tabulka č. 34), informace shromažďuje i z dalších zdrojů (svědecké výpovědi). Rekonstruován je podíl jednotlivých radních na výkonu městské správy, včetně údajů o délce a frekvenci působení konkrétních měšťanů. Nedílnou součástí této oblasti doktorské práce jsou rozsáhlé a podrobné tabulky. V nich Petr Rak pracně nashromáždil zásadní údaje o vývoji o kadaňské radní elity a jejím náboženském složení, které důsledně uvádí, pokud tyto údaje mohl z pramenů získat.

Stejně precizně jako obě hlavní kapitoly jsou formulované i závěry práce (s. 252-257), kde jsou jednak podtržena hlavní zjištění o podobě dochovaných městských knih, struktuře agendy městské kanceláře i jejím fungování. Obecnější platnost je pak oprávněně přisouzena zjištění o úzkém funkčním provázání městské rady s nižšími radními grémií, které je pro Petra Raka důvodem pro metodologickou inovaci přístupu k výzkumu městské správy, kterou by měl být komplexní přístup ke všem radním sborům v dané lokalitě. Jde zcela jistě o názor oprávněný a jednoznačně podložený kadaňským výzkumem.

Předložená doktorská práce Petra Raka je po všech stránkách (včetně formální) dílem ve všech aspektech splňujícím požadavky na daný typ kvalifikační práce, které jsou v mnohém díky autorově praxi a odborné erudici překročeny. Pro královské město Kadaň vznikla studie zásadního významu, jež by měla být publikována a jež dává řadu dalších interpretačních možností, jejichž konkretizace by mohla být předmětem diskuse v rámci obhajoby práce.

Předložený spis Petra Raka jednoznačně doporučuji k obhajobě.

Doc. PhDr. Michaela Hrubá, Ph.D.

